

Juridisk metod – att läsa och tolka lagar och andra bestämmelser

Här ger Livsmedelsverket vägledning om hur kraven i lagstiftningen kan uppnås. Vägledningen är inte bindande och utesluter inte andra sätt att uppfylla kraven.

Ta del av information om rättssystemet och den juridiska metod som du som livsmedelsinspektör bör ha kunskap om. Metoden säkerställer att du och kontrollmyndigheten fattar korrekta beslut.

Detaljregler och målstyrda regler

Livsmedelslagstiftningen innehåller både detaljregler och målstyrda regler. Detaljreglerna är, precis som det låter, detaljerade och lämnar lite eller inget utrymme för att du själv ska välja på vilket sätt de ska uppnås. Detaljregler styr till exempel specifika temperatur- och dokumentationskrav som ska uppfyllas i livsmedelskedjan. När du som livsmedelsinspektör använder den här sortens regler bedömer du om det konkreta kravet är uppfyllt eller inte.

Med målstyrda regler menas att ett visst mål ska uppnås, men det framgår inte hur detta ska gå till. Ett exempel på en målstyrd regel är att endast säkra livsmedel får släppas ut på marknaden. När kontrollmyndigheten ska kontrollera hur de målstyrda reglerna följs måste inspektören ofta göra en bedömning om målet kan anses uppfyllt eller inte. Omständigheterna i varje situation måste alltid bedömas mot den regel som ska uppfyllas. Myndigheternas roll vid offentlig kontroll är att avgöra om det som görs i respektive företag är tillräckligt för att leva upp till livsmedelslagstiftningen.

Sakförhållanden och rättsförhållanden

För att inspektören och myndigheten ska kunna fatta korrekta beslut krävs:

1. Kunskap om förutsättningarna i den fysiska verkligheten, till exempel om det aktuella storköket.
2. Kunskap om de juridiska förutsättningarna, det vill säga a) vilka krav juridiken ställer, till exempel på utformningen av storköket och b) vilka möjligheter juridiken ger åt myndigheten att agera.

Ibland används också uttrycken sakförhållande och rättsförhållande.

Kunskap om vilka förutsättningar som råder i den fysiska verkligheten kan du som inspektör få genom besök, samtal, analysprotokoll och skrivelser samt genom att utföra egna undersökningar, provtagningar med mera.

Kunskap om vad juridiken säger om den aktuella situationen får du genom att läsa juridiska texter och diskutera med insatta personer. Den juridiska verkligheten är inte konstant eftersom nya regler ständigt tillkommer, andra ändras och vissa upphävs. Det ingår i yrkesrollen att vara uppdaterad, vilket också är en förutsättning för att som inspektör kunna agera "under lagarna", som det står i regeringsformen.

Det är i beslutssituationen som du som inspektör, mot bakgrund av hur verkligheten ser ut, ska bedöma om de krav som lagstiftningen ställer är uppfyllda. Ett första led är att avgöra om regeln överhuvudtaget är tillämplig på den aktuella frågan, det vill säga om det aktuella fallet hamnar inom dess tillämpningsområde. Inom juridiken säger man att alla rekvisit (ungefär förutsättningar) i författningstexten måste vara uppfyllda. Det är sedan i beslutsmotiveringen som inspektören gifter ihop verkligheten med juridiken, "om alla rekvisit är uppfyllda så inträder skyldigheten eller rättigheten X". Om alla rekvisit inte är uppfyllda så inträder inte skyldigheten eller rättigheten.

För att veta vad juridiken innebär behöver du kunskap om:

1. vilka regler som gäller i det enskilda fallet,
2. var reglerna finns, och
3. hur reglerna ska tolkas.

Som stöd för att tolka lagar har vi så kallade förarbeten, och när författningarna har funnits en tid kommer det vägledande rättspraxis, det vill säga domar och beslut från högre instanser. Det kan också finnas litteratur på området. Dessa olika källor kallas inom juridiken för "rättskällevärd", det vill säga var källorna till

rätten finns och hur de ska utnyttjas.

Livsmedelslagstiftningen bygger till största delen på EU-rätt, vilket innebär att du som tillämpar lagstiftningen också måste ha kunskap om hur du finner, läser och tolkar EU-rätten.

Senast uppdaterad 8 juni 2021 Ansvarig grupp SUS_JU